

Fénelon: A leányok neveléséről. Franciából fordította és a bevezetést írta: Sebes Gyula. Bp. 1936. Kiadja a Kath. Középkolai Tanáregyesület. (N. 8-r., 96 l.) Ara 1 pengő 60 fillér.

Népevelési kérdések a szegedi tankerület iskolafelügyelőinek értekezletén. Közzéteszi Dr. Kispárti János. (A Szegedi Tankerület Közleményei. 3.) Szeged, 1937. Arpad-nyomda. (N. 8-r., 160 l.) Ara 1 pengő 50 fillér.

Dr. Vincze Frigyes: Szakoktatásunk multja és jelene. A mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szakoktatás fejlődése 1750-től napjainkig. Bp. 1937. Szepes és Urbányi könyvnyomdája. (8-r., 144 l.)

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Társaságunk 1937. május 15-én *Kornis Gyula* elnöklése alatt tartotta 45. közgyűlését a következő tárgysorozattal:

I. *Kornis Gyula* felolvasta *A katonai nevelés* című elnöki megnyitóját. (L. a 113—117. lapon.)

II. *Gyulai Agost* titkár felolvasta a Társaságnak 1936. évi működéséről szóló alábbi jelentését:

Tisztelt Nagygyűlés!

Midőn Társaságunk 46 évvel ezelőtt, a nemzeti erők kibontakozásának közepette, a béke atmoszférájában, kulturális életünknek a mainál egyszerűbb, de világosabb és öntudatosabb korszakában megalakult, tudós társasághoz valóban méltó magas és nemes célokat tűzött ki maga elé. E célokat a magyar tanügyi s általában az egész magyar művelődési életnek a millennium előtti években nyugodt és biztos fejlődése határozta meg. Népoktatásügyünk szépen fölvirágzott, középfokú oktatásunk öntudatosan kialakult az 1868. és 1883. évi alapvető törvények nyomán, a tudományos pedagógia azonban még bölcsőkorát élte a mi földünkön. Bár az érdeklődés a nevelés és tanítás kérdéseinek elméleti tárgyalásai iránt már régen élt a művelt magyar társadalom egyes rétegeiben, az 1867 után megindult törekvések még nem jutottak volt el odáig, hogy az európai tudományosság színvonalán álló pedagógiai irodalom fejlődék belőlük. A pedagógiának sem elméleti, sem történeti irodalma nem mutatott föl gazdag és érdemes termést, pedagógiai folyóiratirodalmunk is szegényes és kezdetleges volt. Ilyen keret övezte alapító elődeink törekvéseit, mikor az 1878-i félbemaradt első kísérlet után az akkori pedagógiai élet jelesei 1891-ben végleg megalkották Társaságunkat arra a célra, hogy tűzhelyül szolgáljon a pedagógiának és segédtudományainak művelésére, a hazai közoktatásügy egész körében felmerülő elvi kérdéseknek tudományos jellegű tárgyalására, a pedagógia

multjának kutatására, a pedagógiai elvek népszerűsítésére és terjesztésére.

Az azóta eltelt majdnem félszázad alatt Társaságunk minden évben fölhasználta az évi nagygyűlésnek alkalmát arra, hogy a titkári jelentés során lelkiismeretvizsgálatot tartson önmaga fölött, s e hivatalos vallomásban mérlegre tegye egy-egy évi tevékenységét és működését, hogy vajjon megfelelt-e anyagi és szellemi erőihez képest a vállalt föladatnak, teljesítette-e kötelességét, melyet kegyelettel örökölt az alapítóktól és elődöktől. Mert a hagyomány, melyet Társaságunk céljai kitűzésére, feladatai teljesítésére nézve évtizedenkint átvett az előző nemzedékektől, nem volt jelentéktelen. Fél századra visszamenőleg elődeink, vagyis 71 tiszteleti tag és 251 választott rendes tagtársunk között a magyar oktatás- és művelődésügy mindenkori jeles munkásainak javarésze foglalt helyet Társaságunkban, s a közülök eddig elhunytaknak, 41 tiszteleti és 149 rendes tagtársunknak emléke, munkásságuknak, közöttük néhány valóban nagy és kiváló tudós férfiu munkásságának szelleme kötelező erővel és ösztönző irányítással hat reánk.

Ebben a tudatban vizsgálódom ismét és adok számot ez alkalommal is Társaságunk és tagjaink elmúlt egyévi működéséről, figyelembe véve mindazokat a szempontokat, melyeket vállalt feladatainkra nézve alapszabályaink kijelölnek.

Ha figyelembe vesszük a még mindig szűkös anyagi erőket, melyek rendelkezésünkre álltak Társaságunk céljainak megvalósítására, mégis megnyugvás tölthet el bennünket, mert a lefolyt évben is sikerrel éltünk a részünkre kiszabott eszközökkel; felolvasóink a havi üléseken és folyóiratunk negyedévi szép füzeteivel nem eredménytelenül szolgálták a célt, melyet Társaságunk mint a magyar pedagógiai élet tudományos központi megfigyelő szerve tűzött ki magának megalakulásakor. S ha a Társaság mint ilyen, anyagi nehézségei között, a drága nyomdai viszonyok miatt, a külső tagok és előfizetők gyarapodásának hiányában, más rokon egyesületekhez hasonlóan, szűkölködni volt is kénytelen és kiadványai, folyóirata az óhajtottnál szűkebb terjedelemben jelenhettek is meg, rendes tagjai érzik a feladat szépségét és nemességét, s nem szűnnek meg külön kiadott, sűrűn megjelenő tudományos pedagógiai könyvekkel és dolgozatokkal gyarapítani hírnevét és jelentőségét Társaságunknak is, melyhez tartoznak. A lefolyt évben is a megjelent pedagógiai tárgyú jeles könyveknek és tanulmányoknak egész sora tanúskodik amellet, hogy Társaságunk rendes és külső tagjai hivatottságuk tudatában nem szűntek meg ez évben sem értékes tudományos munkálkodással előbbre vinni szaktudományunk ügyét. E körülmény hivatva van társasági önértzetünket is ébren tartani és emelni. Legyen szabad tehát megemlíteni azokat a multévi érdemesebb, pedagógiai irányú dolgozatokat, melyek ebből a szempontból érdekelhetnek bennünket.

Büszke szeretettel említem meg először is elnökünknek, *Kornis Gyulának* három szép könyvét. Elsősorban a *Petőfi pesszimizmusáról* szóló nagystílusú tanulmányt, mely a magyar lélekelemző irodalomnak tárgyánál fogva az iskolát is közelről érdeklő kiváló alkotása. A fényért és dicsőségért, melynek sugarai e munka nyomán a mi egyesülésünkre is ráragyognak, hálásan mond köszönetet a szeretett elnöknek Társaságunk. Ugyanilyen jelentőségű volt pedagógiai irodalmunkban *Kornis Gyulának Egyetem és politika* c. nagy tanulmánya, melynél világosabban és határozottabban az egyetemnek pedagógiai és tudományos jelentőségét még senki sem fejtette ki irodalmunkban. Kulturális életünknek az egész világra szóló nevezetes eseményét, a kir. magy. Pázmány Péter-egyetemnek háromszázadon ünnepét, kultúrfölényünk diadalát a minket elnyomó trianoni ellenségekkel szemben szintén elnökünknek egy könyve tárta nemcsak nemzetünk, hanem idegennyelvű fordításaival az egész művelt világ elé az elmúlt év folyamán. E munkát, a budapesti egyetemnek jubiláris emlékkönyvét forgatván, megilletődve gondolunk arra a fényre, melyben elnökünk az egyetem rektori méltóságában, a magyar pedagógiai és kulturális élet magas polcán az egész világ előtt állott. — Megemlítem a tagtársaink révén minket érdeklő múltévi irodalmi termés szemléje során világhírű, most távol keleten, a tekiói egyetemen működő tiszteleti tagtársunknak, *Spranger Eduárd* professzornak Budapesten előadás formájában bemutatott s azután *Prohászka Lajos* tagtársunk fordításában megjelent pedagógiai vonatkozású szép tanulmányát *a közérkölcseről és a személyes erkölcsiségről*. — Rendes tagjaink sorából nem csekély érdemű művekkel járultak hozzá Társaságunk tekintélyének gyarapításához *Prohászka Lajos* rendes tagtársunk *A vándor és a bujdosó* című egészen újszerű, kiváló karakterológiai munkájával. *Cser János* korszerű magyar lélektani és nevelésügyi tanulmányaival, *Nemesné Müller Márta* *A Családi Iskola életkeretei, nevelő és oktató munkája* című hatalmas könyvével, *Havas István* *Egy évtized a polgári iskolai küzdelmek élén* című tanulmánygyűjteményével, *Kisparti János* *Középiszkolai kérdések* és *Polgári iskolai kérdések* című kiadványaival, sőt a tőlünk elszakítva, távol Erdélyben, Kézdivásárhelyen élő *Péter János* rendes tagtársunk is, ki az erdélyi magyar ember küzdelmes életét élve is a magyar pedagógiai életnek és irodalomnak kívánt szolgálatot tenni, mikor a XVI. századi klasszikus pedagógiai író, a humanista *Vives* munkájának magyar fordításával ajándékozta meg nemzetét. Mindezek csak egy részét alkotják annak a munkásságnak, melyet tagjaink önállóan kiadott könyveikkel tudományszakunk területén folytattak, mert a szakfolyóiratokban megjelent dolgozataik bőségesen kiegészítik az ő tevékenységükről rajzolható képet. Ennyi is elég azonban, hogy igazolva lássuk tagtársaink munkásságának jelentőségét a mai magyar pedagógiai irodalom terén.

Erre a lapra tartozik végül annak megemlítése, hogy a magyar pedagógiai életnek és irodalomnak rendes tagtársaink munkássága nyomán jelentkező haladását üdvözöljük a szegedi pedagógiai renaissance-ot képviselő *Nevelésügyi Szemle* című tudományos pedagógiai havi folyóiratnak megindulásában, amihez az említett folyóirat megindítóinak, Szegeden élő négy rendes tagtársunknak szerencsét kívánunk.

Társaságunk központi örhelyéről egy pillantást vetve a magyar közoktatásügyi élet zajló tengerére, megállapítani kívánom, hogy a magyar életnek három nagyobb eseménye is volt a lefolyt évten, mely pedagógiai vonatkozásainál fogva minket is érdekelhet, mert a magvetés munkájában, melynek eredményeit az eseményekben láthatjuk, Társaságunk egyes, részben elhunyt, részben ma is működő tagjainak munkája, szelleme és felfogása érvényesült. Egyik esemény az a világraszóló siker és dicsőség, melyet a múlt évben Berlinben lezajlott olimpiai játékok során a magyar ifjúság aratott a magyar nemzet számára. Legyen szabad e sikerben a magyar nevelésügy egyik integráns részének, a magyar testnevelésnek diadalát látnunk és annak a szellemnek kiteljesedését, melyet az első újkori olimpiai játékok rendezésekor, 1896-ban a magyar olimpiai bizottságban egy hivatott magyar pedagógus, az okos és nem túlzó testnevelésnek előharcosa, Kemény Ferenc, mai tiszteleti tagtársunk képviselt. A másik nevezetes eseménye a múlt év pedagógiai életének a felsőoktatásügyi kongresszus volt, mely Társaságunk elnökének és azon rendes tagjainak részvételével, kik az egyetemi oktatás kötelékébe tartoznak, a főiskolai oktatás terén garmadával fölmerülő s évtizedek óta vajdó kérdéseket tárgyalta több napon át tartó ülésein, felolvasások és viták során. A kongresszus tárgyalásaiban mindazok^a témák színyegre kerültek a leghivatottabbak szemszögéből nézve, melyeknek tisztázása főiskolai oktatásunk korszerűbbé s eredményesebbé válása céljából föltétlenül kívánatos volt, s mely kérdéseknek megoldása nélkül tanügyi kormányzatunknak a rég óhajtott főiskolai reformok útjára lépnie s azon elindulnia lehetetlen volna. Társaságunknak nemcsak személyi vonatkozásainál fogva, hanem magas elvi szempontokból is öröme telt a tárgyalások magas színvonalában. A harmadik esemény elmúlt évi életünkben a közoktatásügyi igazgatásról szóló 1935. évi VI. törvénycikknek végrehajtása volt, az ezt szabályozó utasítás megjelenése, mely a Ratio Educationis bizonyos elévülhetetlen jelentőségű alapelveihez való visszatérést jelentette a magyar nevelés- és oktatásügy életében, továbbá a középiskolákról szóló 1934. évi XI. tc. végrehajtásának s az új középiskolai tanterv és utasítás elkészítésének munkája, mely még ezidőszert is folyamatban van. Mindkét nagy tanügyi reform s a reávonatkozó utasítások létrejötte Társaságunk több rendes tagjának irányító közreműködésével ment végbe s így a pedagógiai érdeklődés

vonzóerején kívül még személyi okoknál fogva is megérdemli őrtálló Társaságunk figyelmét.

Az elmondottak bőségesen igazolják, hogy az a szellem, melynek értelmében Társaságunknak céljai meg vannak állapítva, valóban él a magyar pedagógiai közéletben, s ezen érzett örömiünknek méltán adhatunk hangot a mai beszámoló alkalmából, Társaságunk megalakulásának 45. évfordulóján is.

Ha ezek után rátérek Társaságunk elmúlt évi szorosan vett belső életének rövid rajzára, előre kell bocsátanom, hogy csupán folyóiratunkról, felolvasó üléseinkről, új tagjainkról és végül az egy év óta elhunyt tiszteleti és rendes tagtársainkról fogok szólni.

Folyóiratunk 1936. évi, vagyis 45. évfolyama az előző évfolyamhoz képest másfél ívvel gyarapodván, 14½ ívre növekedett, ami fordulatot jelent a régi, a világháború után több éven át tartott állandó terjedelemsökkenéssel szemben. A mélyponton immár túl vagyunk. A gyarapodás irányzata megindult s folyamatban van. 1934-ben 12 ívet, 1935-ben 13 ívet, a lefolyt évben már 14 és fél ívet adhattunk, a folyó évben teljes reményünk van arra, hogy nem négy, hanem öt füzetet fogunk kiadhatni, vagyis hogy 18 ívre fog növekedni folyóiratunk évi terjedelme. E terjedelembeli gyarapodás alkalmat és lehetőséget ad folyóiratunk szellemi gazdagodására is, aminek kezdetét már a lefolyt évben tapasztalhattuk. A Magyar Paedagógia 1936. évfolyama értékes közleményekkel törekedett fönn tartani kezdetől fogva magas színvonalát és tudományos jellegét. A lefolyt évi 45. évfolyam tartalmát hat nagyobb, részben igen terjedelmes értekezés és tanulmány és öt kisebb közlemény alkotta. E tanulmányok nagyrészt neveléelméleti, neveléstörténeti, didaktikai és szervezettani, kultúrpolitikai és karakterológiai kérdésekről szóltak. Egy tanulmány néhai elnökünk, Fináczy Ernő emlékezetét újította föl kegyelettel.

E közleményeken kívül értékes részét alkotta az 1936. évfolyamnak a folyóirat gazdag tudományos kritikai és ismertető rováta, melyben 43 hazai és 25 külföldi pedagógiai tárgyú szakmú, a múltévi pedagógiai könyvtermelés javarésze volt ismertetve, részben igen behatóan. Ezenkívül volt minden füzetben többnyire rövid jellemzésekkel kísért bibliográfia az 1936. évi magyar nyelvű pedagógiai könyvtermelésről, vagyis 70-nél több könyvről és füzetéről, továbbá 12 vegyes pedagógiai tárgyú cikk: és Társaságunk 13 hivatalos közleménye.

E változatos és aránylag gazdag tartalom 35 munkatársnak, köztük a Társaság 19 rendes tagjának tollából került ki. A munkatársak számának az előző évfolyammal szemben 22-ről 35-re való növekedése is örvendetes jelenségként jegyezhető fel.

Társaságunk multévi belső életének másik főfejezetét az ülések alkották. Üléseink száma 1936-ban 9 volt. Ezek között egy évi nagygyűlés, a 44. Társaságunk alapítása óta, melyen az

akkor budapesti látogatásra érkezett tiszteleti tagunkat, Montessori Máriát is vendégeink között üdvözölhettük, és 8 felolvasó ülés. Az üléseken két nagyszabású elnöki megnyitó hangzott el *Kornis Gyula* elnökünk részéről, egy *Fináczy Ernő* emlékeztéről, egy *Testi kultúra és világnézet* címmel, továbbá 13 felolvasás, köztük hat rendes tagtársunk székfoglalója, továbbá egy emlékbeszéd Társaságunknak 20 éven át volt elnökéről és 10 éven át volt tiszteleti elnökéről, *Fináczy Ernőről*. Az üléseken előadást tartottak tiszteleti tagtársaink közül *Keclemen Krizosztom*, rendes tagtársaink sorából *Boda István*, *Bognár Cecil*, *Domokos Lászlóné*, *Drozdy Gyula*, *Gyulai Agost*, *Hajdu János*, *Kornis Gyula* elnökünk két ízben, *Kovács János*, *Loczka Alajos*, *Novágh Gyula*, *Somogyi József*, *Tettamanti Béla*, *Várkonyi Hildebrand*, külső tagjaink közül pedig mint vendégek *Baranyai Erzsébet*, *Bartos Fülöp*, *Kovács Rezső* és *Tóth Antal*. Előadásainak tárgyai a neveléstudomány széles területéről választva a pedagógiai elmélet és gyakorlat, a kísérleti pedagógia, a pedagógiai lélektan, a neveléstörténet, a didaktika és iskolai szerveztan, a testnevelés, a pedagógiai reformkérdések, a karakterológia és a népművelés különféle kérdéseiről szóltak, mindenkor szépszámú szakközönség és más érdeklődők jelenlétében. Térszűke miatt a felolvasásoknak csak kisebbik része jelent meg a mi folyóiratunkban, a többi egyéb időszaki kiadványokban látott napvilágot. Felolvasó üléseinknek más tudós társaságokéval szemben való nagy látogatottsága megelégedéssel tölthet el bennünket.

Társaságunk személyi viszonyainak 1936. évi változásaira áttérve, legyen szabad először arról az értékes szellemi gyarapodásról beszámolni, mely sorainkat 1936-ban új tiszteleti és rendes tagok választásával növelte.

1936. május hó 16-án tartott 44. nagygyűlésén a Társaság az elnökség javaslata alapján egyhangúlag *tiszteleti tagjává* választotta:

Ranschburg Pál egyetemi tanárt, a kísérleti módszerű lélektanok Magyarországon megalapítóját, számos, a nemzetközi tudományban is úttörő pszichológiai mű szerzőjét, a lélektanok világszerte elismert kutatóját, a Társaságnak 1909 óta rendes tagját;

Szendy Károlyt, Budapest székesfőváros polgármesterét, a főváros iskolaügyének tanügyi tanácsnoki, majd legfőbb vezetői tisztben lelkes és áldozatkész régi munkását, ki a világháború utáni nehéz viszonyok ellenére is újabb virágzásra vitte Budapest közoktatásügyi intézményeit.

Az előző évben néhány tag elhunyt folytán megüresedett rendes tagsági helyeket betöltve, a rendes tagok zárt százas létszámának kiegészítéséül szintén egyhangúlag megválasztotta Társaságunk 1936. évi nagygyűlésén *rendes tagokká* a következő magyar pedagógusokat:

Cser János tanítóképzőintézeti tanárt, a Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium lélektani laboratóriumának vezetőjét, a Magyar Gyermektanulmányi Társaság főtítkárát, a Gyermek és az Ifjúság című pedagógiai szakfolyóirat szerkesztőjét, több kiváló lélektani és nevelésügyi tanulmánynak szerzőjét;

Havas István nyug. polgári iskolai igazgató-szakfelügyelőt, a Petőfi-Társaság főtítkárát, pedagógiai és szépirodalmi író, jeles tankönyvek szerzőjét, a polgári iskolai pedagógiai mozgalmaknak sok éven át kiváló vezetőjét; végül

Staud János c. főigazgatót, a budapesti gyakorló-gimnázium igazgatóját és irányító pedagógusát, ilyen minőségben a középiskolai tanárképzés gyakorlati tagozatának vezetőjét, a magyar középiskolai oktatás régi, érdemes munkását, didaktikai tanulmányok szerzőjét.

Tisztelettel üdvözlöm új tagtársainkat rendes tagjaink körében. Jelentem, hogy közülök Cser János és Havas István alapszabályszerinti székfoglaló előadásukat már megtartották s a Társaság teljes jogú rendes tagjaivá fogadtattak. Ugyanakkor megválasztott harmadik rendes tagtársunk pedig székfoglalóját folyó év őszének egyik ülésére bejelentette.

Sorainknak s benne erkölcsi tőkénknak ez örvendetes gyarapodását azonban fájdalmasan ellensúlyozzák azok a mélyen lesújtó személyi veszteségek, melyek Társaságunkat a lefolyt év során s az utóbbi hónapok folyamán is érték. Őszinte fájdalommal kell megemlékeznünk két tiszteleti és négy rendes tagtársunk elhúnytáról.

Társaságunknak valóban nagyrabecsült tiszteleti tagja volt 1915 óta *Ilosvay Lajos* titkos tanácsos, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak több éven át államtitkára és népszerű, kiváló vegyész-tanár a József-műegyetemen. Tudományos munkásságát a M. Tud. Akadémiában mint annak rendes, majd igazgató-tagja és másodelnöke és a Természettudományi Társulatban mint e testületnek 22 éven át elnöke fejtette ki, de nagyarányú tudományos és tanári munkája s egyidőben politikai tevékenysége mellett is régebben évenként többször szívesen fölkereste Társaságunk felolvasó és nagygyűléseit, a pedagógiai életnek körünkben lefolyó eseményei iránt mindig melegen érdeklődött s évenkénti adományaival Társaságunk anyagi haladásának is szolgálatot tenni óhajtott. Ilosvay Lajos a régi vágású, derék, lelkiismeretes, nagyműveltségű magyar közéleti férfiaknak ahhoz a jeles gárdájához tartozott, akik a magyar művelődés legkisebb ügyét is szívükön viselték, s maradandó és nemes emléket hagytak mindazok szívében, kik ismerték s vele együtt dolgoztak a világháború előtti magyar fölvirágzás s a háború utáni megújulás korszakában. Emlékét Társaságunk is mindenkor őszinte tisztelettel fogja övezni.

Tiszteleti tagjaink sorából húnyt el alig néhány héttel ezelőtt rendkívül magas életkorban *id. báró Wlassics Gyula*, a millennium virágzó évtizedének nagyhíru, az utolsó fél-

század életében általában nagy tekintélynek örvendő kultusz-minisztere, kinek nevét a magyar művelődés és oktatásügy története sokszoros érdemeiért írta föl aranylapjai egyikére. Wlassics Gyula 1895-től kezdve kilenc évig volt Magyarország vallás- és közoktatásügyi minisztere s mint ilyennek igen sok és jelentős kulturális törvény fűződik nevéhez. Egyik hatalmas alkotása volt, hogy Magyarország ezeréves fönnállásának ünnepi évében 1000 népiskolát állított fel. Megsejtván a jövőendő évtizedek szellemét és szükségleteit, meghonosította a népoktatásban a gazdasági és kézimunkatanítást, megvetette a leányközépiszkolák alapját, megnyitotta az egyetemet a nők előtt, korszerűen megújította a középiszkolai oktatást, megalapította a kereskedelmi iskolát s mindenkor lelki barátja maradt a magyar közműveltség ügyének, akkor is, mikor a politikai élet fordulatai a közéletnek más területeire szőlították át s máshol kívánták meg ernyedetlen munkásságát. A Magyar Paedagogiai Társaság korán, már fönnállása első éveiben föliszerte Wlassics Gyula művelődési szellemének értékeit, nagy nemzetnevelő érdemeit és hivatottságát a magyar nemzeti kulturális életben, mert a millennium évében tiszteleti tagjai sorába választotta s azontúl is mindenkor legnagyobb ékességei közé számította. Tisztelettel övezte életében, mely mint egy feltörekvő és boldog időnek, egy igazi műveltséggel ékes korszaknak szimbóluma állt előttünk, s jeles tagjának nevét elhúnyta után is mindenkor a történeti nagyságokat megillető kegyelettel fogja említeni.

Rendes tagtársaink sorából is négy érdemes férfiút rabolt el tőlünk a halál a lefolyt esztendőben.

Örökre eltávozott körünkéből, fájdalmas ürt hagyva magában Társaságunk elnökségében is, *Éltes Mátyás* rendes tagtársunk, állami gyógypedagógiai igazgató, a Gyógypedagógiai Tanárképzőintézet tanára, Társaságunknak 1915 óta rendes tagja és 1920 óta jegyzője, ki nemcsak addig, míg tényleges minőségében szolgált az iskolát, hanem nyugalomba vonulása óta is élt-halt a magyar tanítás ügyéért. Érdeklődésével és lelkesedésével, frissességében megmaradt egész nevelői és tanítói gondolkodó és tudós lényével mindvégig a szent ügy, a pedagógia eszményeinek szolgálatában. Szépműveltségű férfiú volt, az intelligenciavizsgálat különleges kutatómunkájának jeles szakembere, ki ezirányú irodalmi munkásságával szaktársainak tiszteletét s emellett végtelen szerénységével és jóságával mindnyájunknak szeretetét érdemelte ki. Társaságunknak és folyóiratunknak csendes, de szorgalmas és megbízható munkatársai közé tartozott, mely érdemét külön följegyezni óhajtom. Időelőtti elhúnytat fájó szívvel vette tudomásul Társaságunk, emlékéit meleg érzelmekkel fogja ápolni az eljövendő években is.

Elhúnyt rendes tagjaink közül a fáradhatatlan tevékenységű nevelő és kiapadhatatlan tollú író, *Gaal Mózes* nyug. budapestvidéki tanker. főigazgató, a tanítványai szívében halhatat-

lan emlékü, jóságos középiskolai tanár, igazgató és főigazgató, ki néhány kisebb elméleti pedagógiai dolgozata mellett inkább gyakorlati téren fejtette ki lelkének veleszületett pedagógiáját, s amellet Istentől fölkent ifjúsági író volt, az utóbbi fél-századnak Benedek Elek mellett legtermékenyebb s leghatásosabb mesélője. Meséin, mondáin, ifjúsági, főleg történeti elbeszélésein nemzedékek nőttek fel, s ezekből szittták magukba az önzetlen honszerelmet, a gyökeres székely magyarságot, a tiszta erkölcsi felfogás éltető levegőjét. Pedagógus volt, istenadta nevelői géniusszal, mely nem az iskolamester eszközeivel, hanem az írói lélek elragadó erejével hatott és nevelt. Társaságunk főleg mint az ifjúsági irodalom jeles művelőjét becsülte és választotta tagjai sorába 1912-ben, annak tudatában, hogy ha Gaal Mózes nem művelte is szakszerűen a pedagógia tudományát, a jeles tanárnál is jelesebb ifjúsági író mint gyakorlati nemzetnevelő méltán foglal helyet a pedagógia elméleti munkásai között, s nagy érdemeiből és hírnevéből fény áramlik Társaságunkra is. Ebben a tudatban újítom föl én is Gaal Mózes nevét ez alkalommal és teszem le nemes emléke előtt elismerésünk koszorúját.

Elhagyott bennünket az elmúlt esztendőben rendes tagjaink közül korán, nagyon korán *Olay Ferenc*, vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos, a szegedi egyetemnek magántanára, 1931 óta rendes tagtársunk, ki a Trianon utáni szomorú években mint a nemzeti léleknek tüzes ébresztője lakozott közöttünk. A trianoni Magyarország történetének, geográfiájának, néprajzának, a megtört haza egész mivoltának ő volt leghivatottabb s legtudósabb ismerője, ki törhetetlen akaratra, az eljövendő nemzeti megváltás hitére nevelt mindenkit, akivel érintkezett. Nem volt érdektelen és szinte fölemelő látvány volt, ha egyelőre nem járt is eredménnyel, az a rendíthetetlen, szívós, kitartó küzdelem, melyet azért az eszméért vívott, hogy ki kell irtani a nemzetünkre vonatkozó tévedéseket, balvéleményeket, hazugságokat és ámtításokat a külföldi tankönyvekből, meg kell találni ennek módját s nem szabad nyugodni addig, míg nemzetünk jó híre az egész világ jövendő nemzedékei előtt az igazság fényében nem fog ragyogni. Ennek a gondolatnak, törekvésnek, tervnek élt halála órájáig, ennek a pedagógiai érdekű nemzeti gondolatnak lelkes és önzetlen szolgálatáért választotta Társaságunk is tagjai sorába. A szorosán vett pedagógiai tudománynak nem volt művelője, gazdag irodalmi munkássága tisztán történeti, némely részben jogi és politikai volt, törekvéseinek pedagógiai jellege azonban kétségtelen, s kortársai, kiket szeretetreméltó lényével elbájolt, köztük mi, tagtársai is, a világháború utáni legjobb magyarok közt fogjuk említeni s a szebb jövő hitére nevelő egyéniségét a magyar pedagógia szemszögéből is nagyrabecsülni. Korán, élete delén, hosszas szenvedés után elhunyt nemes tagtársunktól, az emberi sors kegyetlenségére és gyakran igazságtalanságára gon-

dolva, fájdalmas érzésekkel veszünk búcsút Társaságunk körében is. Emlékét őrizni fogjuk Társaságunk történetében.

Elhúnyt végül a Társaság rendes tagjai közül *Sásdy-Schack Béla* nyug. kereskedelmi iskolai főigazgató, 1901 óta rendes tagtársunk, a kereskedelmi iskolai pedagógia ügyének buzgó és fáradhatatlan harcosa, a kereskedelmi iskolai tanárképzés megalkotója, az önálló kereskedelmi iskolai tanügyi politika lelkes katonája, a Kereskedelmi Oktatási Tanács megszervezője, ki általában úttörő volt e különleges szakoktatási területen s mint ilyen szerzett a magyar tanítás ügye körül nagy érdemeket. A magyar kereskedelmi iskolák fölvirágzása nagyrészt az ő törekvéseinek eredménye, s így munkássága valóban a magyar oktatásügy történetének lapjaira tartozik. Társaságunknak régebben szorgalmas munkása, üléseinknek rendes látogatója, folyóiratunknak kiváló munkatársa, általában a kereskedelmi oktatás irodalmának buzgó és termékeny művelője volt. Társaságunk jeles tagtársunk nevét kegyelettel jegyzi föl évkönyveiben.

Kegyeletes érzéssel újítván föl mindezen elhúnyt társainak nemes emlékét, indítványozom a tisztelt Nagygyűlésnek, hogy a jelentésben említett társaink elvesztésén érzett fájaldalmunknak mai ülésünk jegyzőkönyvében adjunk kifejezést.

Tisztelettel indítványozom továbbá, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak a múlt év folyamán nekünk többszörösen nyújtott anyagi támogatásért, Budapest székesfőváros polgármesterének ugyanilyen célú segítségéért s mindezen tényezőknek és a Magyar Tudományos Akadémiának is a tőlük kapott erkölcsi támogatásért is fejezzük ki jegyzőkönyvileg köszönetünket.

Tisztelettel kérem végül jelentésem elfogadását' és jóváhagyó tudomásulvételét.

A közgyűlés tudomásul vette a titkár jelentését, határozattá emelte a bennefoglalt indítványokat, s az elnök javaslatára köszönetet mondott a titkárnak a kitűnően megírt jelentésért, valamint a Társaság érdekében már negyedik évtizede kifejtett fáradhatatlan tevékenységéért.

III. *Padányi-Frank Antal* pénztáros bemutatta Társaságunknak 1936. évi zárószámadását és 1937. évi költségelőirányzatát, *Kemény Ferenc* tiszteleti tag pedig a Számvizsgáló Bizottság nevében jelentette, hogy a felülvizsgálat során teljesen rendben találták a Társaság pénzkézeltét.

A közgyűlés tudomásul vette a zárószámadást, a költségelőirányzatot és a jelentést, a pénztárosnak megadta a felmentvényt, s az elnök indítványára köszönetét fejezte ki a pénztárosnak is, a Számvizsgáló Bizottság tagjainak is, hogy lelkiismeretesen gondozták Társaságunknak anyagi ügyeit.

IV. Az elnökség javaslatára a közgyűlés egyhangú helyesléssel megválasztotta a M. Paed. Társaságnak *tiszteleti tagjává* a következő rendes tagokat:

1. *Bárcezy István* nyug. igazságügyminisztert, ki a világháború előtti évtizedben, mint Budapest székesfőváros tanügyi tanácsnoka, majd polgármestere,

megteremtette a székesfőváros iskolaügyének első virágkorát, s a pedagógiai tudománynak és irodalomnak áldozatos szolgálatával nagy érdemeket szerzett;

2. *Pintér Jenő* budapesti tankerületi kir. főigazgatót, egyetemi tanárt, a M. Tud. Akadémia tagját, ki a magyar irodalomtörténeti tudományban korszakot jelentő munkássága mellett Budapest iskolaügyének a világháború utáni fölvirágztatásával elévülhetetlen érdemű szolgálatot tett a nemzeti nevelés ügyének.

V. Az *elnök* bejelentette, hogy a Társaság rendes tagjainak zárt létszámában hat hely vár betöltésre. Ezekre a helyekre a közgyűlés az elnökség indítványára egyhangúlag megválasztotta a Társaságnak *rendes tagjává* a következő magyar pedagógusokat és szakírókat:

1. *Kemenes Illés* budapestvidéki tankerületi kir. főigazgatót, az Országos Közoktatási Tanács tagját és volt alelnökét, a Juventus c. latinnyelvű ifjúsági folyóirat volt szerkesztőjét, filológiai író, számos pedagógiai tanulmány és jeles középiskolai tankönyv szerzőjét;

2. *Kratofil Dezsőt*, a szegedi gyakorló polgári iskola igazgatóját s a szegedi tankerület tanulmányi felügyelőjét, a Szegedi Pedagógusok Körének alelnökét, több matematikai módszertani dolgozatnak, vezérkönyvnek és tankönyvnek szerzőjét, a Cselekvés Iskolája c. pedagógiai szakfolyóiratnak szerkesztőjét;

3. *Mester Jánost*, a szegedi Ferenc József-tudományegyetem tanárát, filozófiai és pedagógiai író, számos tanulmány és cikk mellett különösen *Az olasz nevelés a XIX. és XX. században* c. monográfia szerzőjét;

4. *Noszlopi László* székesfővárosi polgári iskolai tanárt, egyetemi magántanárt, a Magyar Pszichológiai Társaság főtitkárát, számos filozófiai, pszichológiai és pedagógiai tanulmányon kívül *A szeretet* c. akadémiai kiadványnak s a *Jellemlátás és jellemigézés* c. monográfiának szerzőjét;

5. *Péch Aladár* c. tankerületi kir. főigazgatót, nyugalmazott reálistiskolai igazgatót, tanügyi író, a Magyar Középiskola volt szerkesztőjét, ki pedagógiai irodalmi munkásságában főleg általános iskolaügyi kérdésekkel, valamint a fizika és a matematika tanításának módszerével foglalkozott;

6. *Petrich Béla* c. gimnáziumi igazgatót, a gyakorló-gimnázium rendes tanárát, filológiai és tanügyi író, a Magyar Középiskola társszerkesztőjét, az idegen nyelvek tanítása köréből számos módszertani tanulmánynak és az idegen nyelvek tanítási módszertani kézikönyvének szerzőjét.

VI. Végül az elnökség javaslatára a közgyűlés a megüresedett *jegyzői tisztségre* egyhangúlag megválasztotta *Cser János* rendes tagot, ki eddigi minőségében állandó érdeklődéssel kísérte Társaságunk életét és szorgalmas irodalmi munkásságot fejtett ki a tudományos pedagógia terén.

Felelős szerkesztő: *Nagy J. Béla*, felelős kiadó: *Padányi-Frank Antal*.

25.947. — K. M. Egyetemi Nyomda, Budapest VIII. Múzeum-körút 6. (F.: Thiering Richárd)